

Dagthema: In andermans schoenen?

Overweging 27 oktober – Marc van de Giessen

“... Hij deed zijn best om zijn gedachten en gevoelens uit te leggen en ik probeerde hem te begrijpen.

Door in zijn schoenen proberen te staan, voelde ik zijn eenzaamheid, onbegrip en weerstand ook.

Tijdens het gesprek zet ik mijn eigen ervaringen in om de ander nabij te zijn. En dan ontstaat er contact - zonder oordeel ...”

Eerste lezing uit Over spel en werkelijkheid / Zionoco / L de Winter

Tweede lezing uit de Talmoed - Misjna Avot 2:5

Derde lezing volgens Lukas 18: 9-14

Openingsgebed

Verborgen Licht, stilte die ons zoekt,
die ons hart opent en ruimte maakt.
Wees in ons kracht, hoop en warmte.
En wijs ons de weg door uw Geest,
die ons levend maakt. Amen

Lied Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

1.Koor 2.Allen

Herschep ons hart, heradem ons verstand,
dat wij elkaar behoeden en doen leven.
Maak ons tot uw gemeente,
wees de stem die ons geweten wekt.
Verberg u niet, verberg u niet.

Welkom en inleiding

Lied

Wat ik gewild heb,
wat ik gedaan heb,
wat mij gedaan werd,
wat ik misdaan heb,

wat ongezegd bleef,
wat onverzoend bleef,

wat niet gekend werd,
wat ongebruikt bleef,
al het beschamende
neem het van mij.

En dat ik dit was
en geen ander,
dit overschot van stof van de aarde:
dit was mijn liefde.
Hier ben ik.

Eerste lezing - Over spel en werkelijkheid / Zionoco / L de Winter

Wanneer Sol Mayer (rabbijn in New York) de synagoge verliet, had hij een halve werkdag achter de rug. In de regel stond hij op zaterdag om zes uur op en nam de lijst met namen door die hij volgens zijn secretaresse diende te onthouden: de nabestaanden van een overledene, de verloofden, de pasgetrouwen, de ouders van een kind dat zich op een bar- of Batmitswa voorbereidde, de zieken.

Een halfuur of langer na het einde van de dienst had hij met iedereen gesproken die een familielid verloren had. Sol was meelevend, luisterde en knikte, pakte handen vast en deelde het verdriet. In het begin van dergelijke ontmoetingen bekeek hij zichzelf met gêne aangezien hij wist dat hij vooral zijn eigen emoties door zijn ziel liet stromen.

Om zijn eigen gevoel te ontlopen begon hij te overdrijven, en in de overdrijving kon hij geen onderscheid meer maken tussen spel en werkelijkheid en bracht het veinzen iets echts voort: hij raakte oprecht geëmotioneerd, begon soms te huilen en rouwde om het verlies van iemand die hij goed had gekend, althans, hij had het gevoel de overledene goed te hebben gekend.

Wanneer hij naar huis ging, had Sol ook met iedereen gesproken die binnenkort een choppe of een bar- of barmitswa te vieren had, en die gesprekken volgden hetzelfde patroon: hij speelde dat hij hun vreugde tot in zijn ingewanden kende en de stralende gezichten die hij daarmee teweegbracht verwarmden zijn hart en deden hem uitzien naar de komende ceremonie.

Lied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Vrij naar psalm 63

Naar jou sta ik op in de morgen,
roep ik de uren bid het licht,
stropel om water.

Naar jou dorst ik door de middag.
Lichaam ben ik, ziel, smee ik.
Met de schaduw val ik.

Naar jou woel ik in de nacht.
Slaap je? Raak mij aan,
dat ik rust vind
en naar jou opsta in de morgen.

Tweede lezing uit de Talmoed - Misjna Avot 2:5

Houd je niet afzijdig van de gemeenschap en vertrouw niet op jezelf tot de dag van je dood, en oordeel niet over je naaste, tot je op zijn plaats gekomen bent.”

Derde lezing volgens Lukas 18: 9-14

Met het oog op sommigen die zichzelf rechtvaardig vinden en anderen minachten, vertelde hij de volgende gelijkenis. ‘Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden, de een was een farizeeër en de ander een tollenaar. De farizeeër stond daar rechtop en bad bij zichzelf: “God, ik dank u dat ik niet ben als de andere mensen, die roofzuchtig of onrechtvaardig of overspelig zijn, en dat ik ook niet ben als die tollenaar. Ik vast tweemaal per week en draag een tiende van al mijn inkomsten af.”

De tollenaar echter bleef op een afstand staan en durfde niet eens zijn blik naar de hemel te richten. In plaats daarvan sloeg hij zich op de borst en zei: “God, wees mij zondaar genadig.”

Ik zeg jullie, hij ging naar huis als iemand die rechtvaardig is in de ogen van God, maar die ander niet. Want wie zichzelf verhoogt zal vernederd worden, maar wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden.’

Overweging

In de schoenen van een autist

Afgelopen donderdag ging ik op huisbezoek bij een cliënt. Deze 20 jarige jongen woont op kamers, is leergierig, is attent en doet enorm zijn best om zijn plek in dit leven te vinden. Er lijkt niets mis met deze jongen maar schijn bedriegt. Hij is autist, hij ondervindt enorme problemen in dit leven; overgevoelig voor prikkels, moeite met ordenen van informatie, snapt mensen niet goed en voelt zich daarom eenzaam en onbegrepen.

Tijdens mijn bezoek gaf hij aan dat hij moe is van de hulpverlening. "Ze dwingen me dingen te doen die ik niet snap. Ik wil bijvoorbeeld ècht niet met de bus, alles in mij schreeuwt dat ik het niet doen wil. Waarom wil iedereen mij dwingen dwars door de muur te springen. Dat doet me pijn".

"Omdat zij willen dat jij een angstvrij leven gaat leiden misschien?", vroeg ik zachtjes. Hij antwoordde mij; "Dat wil ik ook maar mag het alsjeblieft op mijn manier en tempo?"

"Zou je het aan mij uit kunnen leggen hoe dat werkt in jou? Ik besef me goed dat ik nooit in jouw schoenen heb gestaan. Ik kan niet weten wat goed is voor jou. Kan je mij vertellen hoe dat werkt in jouw hoofd dan? Want ik begrijp je geloof ik niet zo goed. Maar ik wil je wel graag begrijpen."

Het gesprek werd een reis door zijn wirwar van gedachten en gevoelens. Veel voelde ik goed aan, maar sommige elementen gingen helaas aan mij voorbij. Maar ik streefde naar begrip. En mijn poging om hem te verstaan voelde goed voor hem. Hij zei; "Fijn dat je de moeite doet om mij te begrijpen".

Jezus' gelijkenis over de Farizeeër en tollenaar

Om het gesprek luchtiger te maken vroeg ik hem om hulp. "Wil je me helpen bij mijn overweging?" We lazen de gelijkenis van Jezus. De Farizeeër en tollenaar, zeg maar de strenge, vrome, traditionele geleerden in de wetten van Mozes versus de corrupte belastingambtenaar.

Tot mijn plezier herkenden wij autisme in de Farizeeërs. Precies doen zoals het systeem voorschrijft; 10 procent van je inkomen aan de armen geven, twee keer per week vasten. Maar dat ter zijde. De gelijkenis roept innerlijke weerstand op. Waarom is de corrupte belastingambtenaar nu beter af dan de man die alles goed probeerde te doen. Mag hij niet blij zijn dat hij zelf geen dief, leugenaar en overspeler is?

Lekker makkelijk dat de tollenaar jat en afperst. En omdat hij zich schaamt en schuldig voelt is die beter af? Kortom; de vraag dringt zich op waar gaat het eigenlijk om? Gaat dit bijbelstuk over jezelf klein maken vanwege je zondebesef? Of gaat het gebrek aan inleven in de ander? Talmoed houd je niet afzijdig en durf in te leven

De tweede lezing is uit de Talmoed, de eeuwenoude verzameling van discussies tussen Schriftgeleerden. Zeg maar de traditie van de Joden. "Oordeel de ander niet tot je op zijn plaats gekomen bent." De variant op oordeel pas als je in iemands schoenen hebt gestaan. Wees de ander nabij en durf je in te leven in de ander. Je oordeel zal verdwijnen als je durft te twifelen aan jezelf en begrip toont aan de ander die is zoals jij.

Spel of werkelijkheid?

De vraag die hieruit naar voren komt is; 'Hoe streef je er naar om in te leven in de ander?' In het verhaal over Rabijn Sol Mayer van Leon de Winter gaat het over het inleven in de ander. Spel of werkelijkheid? Kan je je echt inleven in de ander? Ja, als je je durft mee te voelen. Als je oprecht probeert te ervaren wat de ander ervaart.

Opnieuw de vraag die ik met mijn autistische cliënt besprak. Inlevingsvermogen is voor hem heel moeilijk. Het lukt autisten slecht om zich te kunnen verplaatsen in het perspectief of standpunt van anderen. Het lukt slecht om te kunnen inleven en meevoelen met de gemoedstoestand van de ander. En al helemaal moeilijk om er emotioneel gepast op te kunnen reageren.

De rabbijn nam de tijd om zich voor te bereiden op de ontmoetingen met nabestaanden, verloofden, jonge ouders en zieken. Hij prentte de life events van zijn gelovigen in. In zijn inlevingsoefening liet hij alle emoties door zijn lijf gieren. Zo kon hij meelevend zijn. Hij ervoer ongemak en gêne door het spel, maar zag dat het toneelspel wel oprechtheid voortbracht.

Ja, ook hier heb ik vraagtekens. Hoe kan je door je eigen emoties op te roepen de ander nabij zijn? Omdat zijn toneelspel zijn inlevingsvermogen versterkte. Hij probeerde in de schoenen van de ander te staan.

Contact maken in 'de Duif'

Om weer even terug naar mijn autistische cliënt terug te gaan. Hij deed zijn best om zijn gedachten en gevoelens uit te leggen en ik probeerde hem te begrijpen. Door in zijn schoenen proberen te staan, voelde ik zijn eenzaamheid, onbegrip en weerstand ook. Tijdens het gesprek zet ik mijn eigen ervaringen in om de ander nabij te zijn. En dan ontstaat er contact- zonder oordeel.

Rabbijn Sol deed hetzelfde. Hij leefde intens mee en speelde dat hij hun verdriet en vreugde tot in zijn ingewanden kende. En de gemeenschap voelde dat hij meeleefde.

Daar ontbrak het aan bij de Farizeeër. Hij keek naar de tollenaar vanuit zijn eigen referentiekader en veroordeelde hem daarom. Als die zijn best had gedaan om zich in te leven in de ander dan had hij een milder oordeel over hem. Tenzij de Farizeeër autist was natuurlijk.

Hoe zit dat in onze geloofsgemeenschap? Durven wij het oordeel los te laten en streven om ons in te leven in de ander? Durven we het aan om het verdriet, de angst, woede en blijdschap van de ander ons te laten raken? Dat is volgens mij de les van vandaag: "Probeer eens in de schoenen van de ander te staan, zo worden we milder in ons oordeel."

Moge het zo zijn.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik geloof dat ik op deze aarde ben
om iets moois, iets goeds
van mijn leven te maken.

Ik geloof dat ik de verplichting heb:
iets moois van deze aarde te maken,
speciaal ook voor anderen.

Ik geloof, dat ik met volle teugen mag genieten
van alles wat deze aarde te bieden heeft,
maar nooit ten koste van een ander.

Ik geloof dat ik naar de geest van Jezus
moet leven en mijn medemens
de hand moet reiken,

door met hem mee te leven,
en hem begrip en liefde te tonen.
Ik geloof, dat ik door zó te leven
mijn leven zin geef; en dan
is het leven waard geleefd te worden. Amen

Tafelgebed / Lied

Huub Oosterhuis / Bernard Huijbers

- A: Gij die weet wat in mensen omgaat
aan hoop en twijfel, domheid,
drift, plezier, onzekerheid.
- Vz: Gij die ons denken peilt
en ieder woord naar waarheid schat,
en wat onzegbaar is onmiddellijk verstaat.
- K: Gij toetst ons hart en Gij zijt groter dan ons hart;
op elk van ons houdt Gij uw oog gericht;
en niemand of hij heeft een naam bij U,
- Vz: en niemand valt of hij valt in uw handen,
en niemand leeft of hij leeft naar U toe.
- A: Maar nooit heeft iemand U gezien.
In dit heelal zijt Gij onhoorbaar.
En diep in de aarde klinkt uw stem niet;
en ook uit de hoogte niet,
- Vz: en niemand die de dood is ingegaan,
keerde ooit terug om ons van U te groeten.
- A: Aan U zijn wij gehecht, naar U genoemd.
Gij alleen weet wat dat betekent. Wij niet.
Wij gaan de wereld door met dichte ogen.
- K: Maar soms herinneren wij ons een naam,
een oud verhaal dat ons is doorverteld,
over een mens die vol was van uw kracht,
Jezus van Nazareth, een jodenman;
- A: in hem zou uw genade zijn verschenen,
uw mildheid en uw trouw; in hem zou voorgoed
aan het licht gekomen zijn hoe Gij bestaat:
weerloos en zaveloos, dienaar van mensen.
- Vz: Hij was, zoals wij zouden willen zijn:
een mens van god, een vriend, een licht,
een herder, die niet ten eigen bate heeft geleefd,
en niet vergeefs, onvruchtbaar, is gestorven;
- A: die in de laatste nacht dat hij nog leefde,
het brood gebroken heeft en uitgedeeld,

en heeft gezegd: “neemt, eet, dit is mijn lichaam,
zo zult gij doen tot mijn gedachtenis.”

- A: Toen nam hij ook de beker, en hij zei:
“dit is het nieuw verbond, dit is mijn bloed,
dat wordt vergoten tot vergeving van uw zonden.
Als je uit deze beker drinkt, denk dan aan mij.”
- Vz: Tot zijn gedachtenis nemen wij daarom dit brood,
en breken het voor elkaar:
- K: om goed te weten wat ons te wachten staat,
als wij léven, hem achterna.
- A: Als Gij hem hebt gered van de dood,
God, als hij dood en begraven, toch leeft bij U,
redt dan ook ons en houdt ons in leven,
haal ook ons door de dood heen, nu
en maak ons nieuw, want waarom h́j wél,
en waarom wij niet?
Wij zijn toch ook mensen.

Nodiging

Breken en delen van brood en wijn

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Naamloos schooiert liefde langs de wegen,
die beweegt de zon en alle sterren.
Naamloos schooiert liefde langs de wegen,
ziet de mensenkind'ren al van verre,
zoekt hen op in hun bezeten dromen,
wekt hun rede weer, hervindt hun namen,
temt de stormen van hun vergezichten,
sluit de deur toe achter hun verleden.

Naamloos schooiert liefde langs de wegen,
die ons geeft nieuw licht in onze ogen,
ons doet hopen dat nog nooit geziene:
nieuwe aarde op de vloed heroverd.
Die in diepe zinverloren nachten
schenkt een uur van waarheid en genade:
hakt bronaders in de rotswand open,
plant een eiken woud op woeste hoogten.

Levend woord dat nooit ons zal ontbreken,
aller mensen naam en zielsbeminde, (2x)
naamloos schooiert liefde langs de wegen
die beweegt de zon en alle sterren. (2x)

Naamloos schooiert liefde langs de wegen

maar vindt in mensen rust en duur.
Naakt en veilig - wij die nog leeg zijn
en ongenadig, halve waarheid,
kiltte, schemer, kreupelvuur:
Liefde, neem ons dit uur,
dat wij ontvangen, weten.

Gebed – Wees gegroet

Lied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Onze Vader verborgen,
uw naam worde zichtbaar in ons.
Uw koninkrijk kome op aarde,
Uw wil geschiede.
Een wereld, met bomen tot in de hemel,
waar water, schoonheid en brood,
gerechtigheid is en genade

waar vrede niet hoeft bevochten,
waar troost en vergeving is
en mensen spreken als mensen,
waar kinderen helder en jong zijn,
dieren niet worden gepijnigd,
nooit één mens meer gemarteld,
niet één mens meer geknecht.

Doof de hel in ons hoofd,
leg uw woord op ons hart,
breek het ijzer met handen,
breek de macht van het kwaad.

Van U is de toekomst kome wat komt.

Slotgedachte over uiterlijk vertoon

Israël, een nog jonge kleinzoon van de joodse Rabbi Baruch, heeft de gewoonte om bij het bidden veel woorden te gebruiken, hardop te roepen en duidelijke lichaamsbewegingen en gebaren te maken.

Na enige tijd zei Rabbi Baruch tot zijn kleinzoon: "Mijn zoon, denk eens na over het verschil tussen een lampenpit van katoen en een lampenpit van vlas. De eerste brandt stil door, de tweede knettert, maar geeft niet meer licht, ook al doet ze zich door haar geknetter meer opmerken.

Geloof me: één enkele beweging, ook al is het maar van je kleine teen, is genoeg!"

Slotlied

Huub Oosterhuis / Bernard Huijbers

Soms breekt uw licht
in mensen door, onstuitbaar,
zoals een kind geboren wordt.

Gedenk de mens
die wordt genoemd uw kind,
uw koninkrijk, uw licht.

Geen duisternis
heeft ooit hem overmeesterd,
geen duisternis
heeft ooit hem overmeesterd.

Gedenk ons die als hij
geboren zijn, eens en voorgoed,
die uit zijn mond
uw naam hebben gehoord,

die moeten leven
in de schaduw van de dood,
die moeten leven
in de schaduw van de dood
hem achterna.

Zegenbede

Eeuwige,
maak ons tot mensen
naar uw beeld

met ogen die niet alleen kijken,
maar ook kunnen aanzien,

met oren die niet alleen horen,
maar ook kunnen luisteren,

met een mond die niet alleen praat,
maar ook kan aanspreken,

met een verstand dat niet alleen begrijpt,
maar ook kan verstaan,

met een hart dat niet alleen klopt,
maar ook bewogen kan zijn,

met handen die niet alleen grijpen,
maar zich ook kunnen openen,

met voeten die niet alleen draven,
maar ook tegemoet kunnen komen,

want zo zijn wij gezegend
en elkaar tot zegen. Amen

